

Open bron, open inhoud, open leren

Dirk Gombeir en Frederik Questier (red.)

Woord vooraf: Jan De Craemer

Inleiding: Dirk Gombeir

Deel 1: Internationale evoluties in de richting van open bron software

- *Vrije software en open broncode: een uitdaging voor het onderwijs* (Tim Hoebeek)
- *Extremadura: vrije software in onderwijs en overheid als basis van een informatiemaatschappij* (Frederik Questier)
- *Vrije software in derdewereldlanden: Brazilië, Zuid-Afrika en Kenya* (Mark De Quidt)

Deel 2: Open inhoud toepassingen geschikt voor het onderwijs

- *Vrije toegang tot informatie in de informatiemaatschappij* (Jan Driesen en Alexander Stierman)
- *Open cursussen* (Wouter Vanden Hove)
- *Leerobjecten: herbruikbare inhoud voor het onderwijs* (Erik Duval)
- *Het gebruik van wiki's in onderwijs* (Cindy De Smet)

Deel 3: E-toepassingen die uitdagen tot open leren

- *eWorkz als sleutel tot constructief leren* (Kurt Dossche)
- *Met vrije software een e-Veiling opzetten* (Mark De Quidt)
- *Werken met (open source) elektronische portfolio's* (Daniël Du Seuil)

Deel 4: Twee getuigenissen over de migratie van gesloten naar open software

- *Van Blackboard naar Dokeos: de voordelen en mogelijkheden van open source leerplatformen* (Jean-Marie Maes)
- *Het open source leerplatform PointCarré opende nieuwe perspectieven voor de Vrije Universiteit Brussel* (Frederik Questier)

Woord vooraf

Scholen die met succes ICT willen integreren in hun onderwijsaanbod hebben niet alleen nood aan degelijke hardware, maar ook aan kwaliteitsvolle software. Deze concrete softwarerenoden verschillen naargelang de wijze waarop scholen de ICT-integratie concreet willen vormgeven en hun leerlingen essentiële ICT-vaardigheden willen helpen verwerven.

De software waarvan scholen daartoe momenteel gebruik maken is uitgebreid en divers van aard: bureausoftware, servertoepassingen, edutainment en educatieve software, geïntegreerde elektronische leersystemen, administratieve applicaties, ... Het softwareaanbod is dan ook zeer divers.

De commerciële softwareleveranciers hebben de weg naar de scholen al langer gevonden. Daarnaast bestaat er echter een ruim aanbod aan vrije software. Vrije of open bron software is software waarvan de makers de broncode vrij ter beschikking stellen van alle belangstellenden. Daarbij benutten zij hun auteursrechterlijke bescherming om aan die broncode een licentie te koppelen die anderen toelaat er vrij gebruik van te maken. Men mag de software dan kosteloos en zonder expliciete toestemming op een onbeperkt aantal computers gebruiken, aanpassen, verspreiden, en integreren met andere software. De makers van vrije software hanteren dus een filosofie van kennis delen en van uitwisseling van expertise en materiaal. Waarden die zeker ook in het onderwijs van groot belang zijn. Het vrije gebruik is echter niet onbeperkt, want gebruikers moeten zich aan een aantal voorwaarden houden bij het aanpassen, verspreiden en integreren van het materiaal. Deze voorwaarden worden beschreven in de licentie die bij de software hoort. In het kader van ICT in het onderwijs is het belangrijk om te beseffen dat de bovenvermelde concepten van beschikbare broncode en vrij gebruik niet alleen gelden voor software, maar voor alle vormen van kennis en informatie die via computers en het internet worden verspreid, zoals teksten, klank, beeld, figuren, ...

Ook de Vlaamse en federale overheden zien de voordelen van het vrije software gebruik in en achten de tijd rijp om het bredere onderwijsveld over de mogelijkheden te sensibiliseren. Zo nam de Staatssecretaris voor de Informatisering van de Staat, Peter Vanvelthoven, een initiatief om open standaarden te gebruiken en promoot hij actief het gebruik van vrije software. Vlaams minister van Onderwijs, Frank Vandenbroucke, schreef in zijn Beleidsnota 2005-2009: *“Voor softwarebeleid zullen we naar kwaliteitsvolle en betaalbare ICT-oplossingen zoeken zoals de open source software en het onderwijsveld informeren over de mogelijkheden die deze bieden. Het regionale expertisecentrum Vlaanderen zal de didactische omgang met vrije software integreren in zijn nascholingsaanbod. De ICT-coördinatoren zullen ook betrokken worden bij de uitwisseling en ondersteuning van vrije software in het onderwijs.”*

De minister lanceerde daarom een sensibiliseringscampagne om de rol van vrije software te erkennen en de talloze mogelijkheden ervan bekend te maken in scholen. De campagne bestaat uit verschillende acties. Via een publicatie *“Vrije software in het onderwijs. Een praktische gids voor het gebruik van open source software en open leermiddelen”* (voorjaar 2005) wil de overheid scholen laten kennismaken met het brede aanbod aan vrije software. Naast algemene informatie over het wat en hoe van vrije software vindt men in deze publicatie ook beschrijvingen van een aantal interessante programma's. Deze publicatie wordt gratis aangeboden. In samenwerking met de educatieve portaal-site KlasCement:

(<http://vrijesoftware.klascement.net>) wordt daarnaast ook een leermiddelendatabank ontwikkeld met de programma's uit de publicatie over vrije software. Bovendien kunnen leerkrachten er eigen materialen bekend maken en ter beschikking stellen. Een derde actiepoint in de vrije softwarecampagne vormde een conferentie op 21 oktober 2005 te Leuven. Deze conferentie richtte zich tot alle geïnteresseerden in vrije software en open leermiddelen, zowel leerkrachten, directies als ICT-coördinatoren. Met deze conferentie wilde de minister het brede onderwijsveld eens te meer informeren en sensibiliseren over de mogelijkheden van vrije software. Sluitstuk van de campagne vormde een CD-rom waarop een aantal desktop- en educatieve vrije softwaretoepassingen werden verdeeld. Een 30-tal scholen uit het ENIS-netwerk (d.i. een netwerk van innovatieve scholen) stond in voor de selectie en beschrijving van deze educatieve leermiddelen.

Vanuit het Departement Onderwijs zijn we verheugd dat er ook in de publicatie "ICT & Onderwijsvernieuwing" een specifiek luik komt dat integraal aan de vrije software wordt gewijd. De artikels die hierin worden opgenomen sluiten naadloos aan bij de hogervermelde initiatieven. Deze publicatie heeft met name het voordeel dat bepaalde aspecten die in een sensibiliseringsactie enkel in hun algemeenheid aan bod komen, hier wel grondiger uitgediept worden.

De keuze van software blijft een zaak van de school en de leerkracht. Het kiezen van software - vrij of commercieel - vereist een zorgvuldig afwegingsproces waarbij de evaluatie van het beschikbare aanbod, het bekijken van voor- en nadelen en vooral het afstemmen op de concrete noden van de school doorslaggevend zijn. Dat proces gebeurt best in overleg tussen leerkrachten, schoolleiding en ICT-coördinatoren. Publicaties zoals deze ondersteunen dat keuzeprocess doordat ze het geheel aan mogelijkheden en uitdagingen overzichtelijk helpen maken.

Jan De Craemer,
coördinator ICT-beleid Departement Onderwijs Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap